

Gondozás, társadalmi reprodukció és a világméretű migráció

A *gondozás* kérdésköre a globális migrációról és a munkaerő Délről Északra áramlásáról szóló feminista társadalomtudományi kutatások központi témájává vált, és egyidejűleg a *társadalmi reprodukció* fogalma némileg háttérbe szorult. Ám napjainkban emez újra megjelent a gondozói munka áruvá válásáról és a jóléti állam szociálpolitikájáról szóló vitákban. Jelen tanulmány szerint: jobban megérthetjük a gondozásnak az egyének, a családok és a közösségek újratermelésében betöltött szerepét – akár migránsokról, akár nem migránsokról van szó –, ha tekintettel vagyunk a munkaerő és a családok bevándorlásának különféle modelljeire. Írásomban bemutatom a *globális háztartási munka* (*global householding*) fogalmát, amely segít megérteni a társadalmi reprodukció nemileg meghatározott politikai dimenzióját és szerepét az intézményes és szociálpolitikai struktúrákban – közvetve a háztartások életében. Az európai társadalomkutatók, ázsiai kollégáikhoz képest, viszonylag kevésbé használták a társadalmi reprodukció fogalmát a munkavállalói és családi migráció megértésére. Azonban ha a migráció különböző típusait összekapcsoljuk egymással, komplexebb módon lehet megérteni, hogyan alakul át a gondozás szerepe, s mivel járul hozzá a társadalmi reprodukcióhoz.

A munka és a család „köreinek” artikulálódása

A transznacionális és globális reprodukcióról szóló legtöbb elemzés a munkaerő áramlására s kisebb mértékben a munkán belüli egyenlőtlenségnek a migránsok családi életére gyakorolt – rétegződést eredményező – hatásaira fókuszált. Azonban közvetlenebbül is megvizsgálhatjuk a migráns családok saját, a házasságon és családegyesítésen keresztül végbemenő, rejtett és privát önreprodukcióját

(Arat-Koç 2006, 88). Ekképpen a társadalmi reprodukció fogalma köré épülő fogalmi keret lehetővé teszi a reprodukzív munka különböző formáinak az egyének, a családok, a nemzedékek és a közösségek újratermelésével való összekapcsolását, egybekapcsolva a különböző, egymást átfedő migrációs köröket.

Palriwala és Uberoi (2005, 31) megfigyelték, hogy a házasságon alapuló bevándorlás általában a munkavállaló bevándorlók beáramlásával párhuzamosan megy végbe. Annak ellenére, hogy a határokon át kötött házasságok bonyolult és egymástól sokban különböző kapcsolatok, mégis kimondhatjuk, hogy általában inkább a nők és nem a férfiak azok, akik házasság céljából hagyják el szülőházjukat. Amint Constable (2005, 15) elegánsan megfogalmazza, ez a jellegzetes minta megmutatja „a hatalom nemileg meghatározott geográfiáját”, amelyen belül „a nők, társadalmi pozíciójuk révén, előnyükre fordíthatják azokat a mobilitási lehetőségeket, amelyek a férfiak számára olykor elérhetetlenek.” Gyakran mennek férjhez olyan férfihez, aki egy társadalmi-gazdasági szempontból előnyösebb helyen (városban, országban, régióban...) él, vagyis gyakorolják azt, amit Constable (2005) térbeli, illetve globális „felfelé házasodásnak” nevez. Ez nem azt jelenti, hogy a nők mindenképpen náluk képzetlenebb vagy vagyosabb férfiakhoz mennek feleségül. Egyes esetekben a házasság együtt járhat a földrajzi értelemben vett exogámiával, de magasabb társadalmi-gazdasági státusra való törekvés nélkül, például amikor Dél-Koreában vagy Japánban magasabb végzettségű nők alacsonyabb végzettségű falusi férfiakhoz mennek feleségül, vagy olyan diaszpóra-jellegű populációkban, amikor vietnami nők vietnami származású amerikai állampolgárokhoz mennek férjhez (Thai 2008).

A migrációs körök kialakulását nagymértékben meghatározzák az egyes országok bevándorlással kapcsolatos és letelepítési politikái. Ázsiában a vagyosabb országok, mint amilyen Dél-Korea, Japán, Malajzia és Tajvan, hatalmas számú bevándorlót vonzottak, de nem engedték meg a családegyesítést, vagy legalábbis nagyon megnehezítették azt, különösen a kevésbé képzett bevándorlók számára (Seol és Skrentní 2009). Másfelől, a transznacionális házasságok száma erőteljesen emelkedett (Douglass 2006; Hugo 2010). Az egyes országok bevándorlás-politikája általában világosan megkülönbözteti a (fizetett) munkaerő bekerülését a háztartásokba, illetve a külföldi házastársak érkezését (akik meg nem fizetett házimunkát végeznek a férjnek és gyakran a férj szüleinek). Mindkét kategória különböző módokon reprodukzív munkát és gondozást nyújt, de a két csoport

közötti különbségnek mélyreható következményei vannak a bevándorlók és gyermekeik jogaira és állampolgárságára nézve (Turner 2008).

Az ázsiai országokban a letelepedés és az állampolgárság megszerzése az alacsony képzettségű munkaerő számára munkavállaláson keresztül csaknem lehetetlen; de lehetséges a házasság révén.

A munka és a házasság révén végbemenő migráció közötti szoros összefüggésre támaszkodva, az ázsiai kutatások nyomon követték a női vándorló munkaerő útját a megfizetett reprodukzív munkától a meg nem fizetett munkáig csakúgy, mint a fordított irányú mozgást. A bevándorló nők kezdenek az idegen országban a szórakoztatóiparban vagy szexmunkásként, vagy olyan gondozókként, akik férjhez mennek munkaadójukhoz. A nők kereshetnek házastársat maguknak azért, hogy kitörjenek a házimunka világából és túllépjenek képzetlenségükön, ahogy a filippin nők tették a kanadai *Live-In Caregiver Program* keretében (McKay 2003). Más esetekben ellenkező irányú mozgás megy végbe: a megfizetetlen munkától a megfizetett felé, amikor egy nő házasságkötés céljából érkezik, de ugyanakkor, vagy kicsit később belép a munkaerőpiacra is, gyakran valamilyen reprodukcióval összefüggő szakmával. Olykor az egyik típusú gondozási munkáról a másikra való váltás még bonyolultabb lehet, mint például azoknál a fülöp-szigeteki nőknél, akik japán férfiakhoz mentek feleségül (gyakran úgy, hogy egyszersmind gondozták a férj szüleit is), és közben ápolónőként fizetett munkát is végeztek (Siampukdee 2011; Suzuki 2007, 373). A társadalomban köztisztletben álló munka elvállalása az egyik módja a rólunk kialakult negatív sztereotípiák leküzdésének. Így az idők során a bevándorlók a gondozás és a társadalmi reprodukció tevékenységeit vállalták idegenek és családtagok számára, megfizetett és meg nem fizetett munkaként egyaránt. Lan (2008) szintén különböző stratégiákat vázol fel: ezek osztályspecifikus megoldások a reprodukciós munkaerő hiányára. Miközben a felsőbb osztálybeli és a középosztályhoz tartozó háztartások bevándorolt háztartási alkalmazottakat keresnek a házi- és a gondozási munka céljaira, a munkásosztálybeli háztartásokban a férfiak külföldi feleséget keresnek a meg nem fizetett háztartási munka elvégzésére (Wang 2007).

Az elmúlt néhány év elméleti és empirikus kutatásaiban (Douglass 2006; Petersen 2010; Safri és Graham 2010) jelentős figyelmet kapott egy új fogalom: a „globális háztartás” fogalma. E fogalmat alkalmazva, egységes keretben tudjuk összekapcsolni a különböző folyamatokat és

fejlődési utakat. A „globális háztartás” olyan elképzelt entitás, amely tágabb a családnál, s magába foglal nagyobb egységeket is, amelyeket nem szükségképpen a család vagy a közvetlen leszármazás relációi fognak össze. Douglass szerint (2006, 424), a „globális háztartás” az emberi életciklus különböző szakaszaira és „színtereire” épül, lehetővé téve a társadalmi reprodukció folyamatosságát.¹ Ilyen szakaszokat jelent a házasság, a gyermekvállalás, a gyermekek külföldön való taníttatása és más országokban való letelepítése, a házi segítők utáni kereslet, a házaspárok nyugdíjba menetele úgy, hogy takarékosági céllal magasabb nemzeti jövedelmű országokból alacsonyabb GDP-jű országokba költöznek, illetve átutalások küldözgetése a hozzátartozóknak. Az erre a fogalmi keretre épülő kutatások, ellentétben a családi, háztartási szférát tanulmányozókkal, összekapcsolták a háztartás különböző tevékenységeit. Ezzel tudták megvilágítani, hogyan tud működni a társadalmi reprodukció nemileg meghatározott politikája a háztartások keretein túl is, s miként termeli újra és tartja fenn a gazdasági és a többi, materiálisan megalapozott és a kulturális „normalitás” részévé vált egyenlőtlenségeket (Petersen 2010). A globális háztartás magába foglalja a migráció más dimenzióit is, mint amilyen az oktatás. A gyermekek külföldön taníttatása, például Koreában és Tajvanon, megkívánhatja, hogy az anyák is utánuk költözzenek, gondoskodni róluk (Chee 2003). Ráadásul a felsőoktatási indítékú, növekvő elvándorlás (lásd Hugo 2010), sokszor végződhet külföldivel kötött házassággal. Mindezekben az esetekben a gondozás az egyik eleme a társadalmi reprodukciónak.

Ellentétben Ázsiával, viszonylag kevés vizsgálat zajlott le a munka és a családalapú migráció európai dimenzióival kapcsolatban. Általában sem szenteltek a kérdésnek sok figyelmet, de azt specifikusabban, a reprodukzív munka és a társadalmi reprodukció szempontjából sem vizsgálták. Elméletileg és a gyakorlati társadalompolitika szempontjából is úgy fogták fel a kérdést, mintha a migráció egyes formáinak belső racionalitása egymástól elkülönült, önálló problémák lennének. A családalapú migrációt a társadalom „világán” belül helyezték el, s ezzel valójában elszakították a gazdaság területétől (Kofman, 2004). Ezért gyakran nem tartották szükségesnek, hogy mélyebben is megvizsgálják a családi szempontok miatt elvándorlók alkalmaztatási és képzési lehetőségeit, viszonyait. Ám mint Escrivá és Skinner erre rámutatnak 2006-os, a spanyol viszonyokkal foglalkozó tanulmányukban: a családi okokból elvándorló embereket mindenekelőtt a szétszakadt, több országban élő vagy újraegyesített családok gazdasági

érdekei és támogatása motiválják, legyen szó fizetett vagy fizetetlen gondozási (tehát reprodukciós) munkáról.

Amikor megpróbáljuk összekapcsolni a migráció különböző útvonalait, akkor figyelniünk kell bizonyos fontos különbségekre az ázsiai és az európai államok között. Az első különbség az Európán belüli mobilitás intenzívebbé válása az EU-zóna 2004 óta bekövetkezett keleti bővítése óta,² amely átmeneti és hosszabb távú ki- és visszavándorlási mozgásokhoz vezetett. Ezekben szétválaszthatatlanul összekeveredtek a munkavállalási és a családi szempontok által diktált migrációs mozgások és életstratégiák (a lengyel migrációra vonatkozó kutatásokhoz lásd: Ryan és mások, 2009; White 2010). A migrációs terek megnyílása azt jelentette, hogy egész családok voltak képesek letelepedni más országokban, ellentétben a korábbi vándorlásokkal, ahol csak az egyik szülő vándorolt oda és vissza (Morokvasic 2004). Ráadásul, az európai migránsok szülei egyszersmind találkozhattak velük, rendszeresen látogathatták őket, anyagi és érzelmi támaszt nyújtva, s rövid úton értesíthetők voltak vészhelyzetekben, mint amilyen a szülők vagy a gyermekek betegsége. Ezen a módon a család életéből való kiszakadás és a családi kapcsolatok felbomlása, amely általában elkerülhetetlen a harmadik világból származó bevándorlóknál, a mai kelet-európai migránsok számára többé-kevésbé elkerülhető, hiszen lehetőségük van a mobilitásra és az állampolgári jogok megszerzésére.

Egy második különbség az, hogy az európai országok, bár az elmúlt években számos megszorítást léptettek életbe, lehetővé teszik a családtagok áttelepedését a harmadik világ országaiból (Kramer 2010; SOPEMI 2000).³ A családi bevándorlás marad a fő forrása az migrációnak (Grilli 2008, Kramer 2010), és a vegyesházasságok sokkal általánosabbakká váltak (Beck-Gernsheim 2007; Bryceson és Vuorela 2002; Charsley 2011; Eggebo 2010). A családi szempontok miatt hazát változtatók és a fizetett munka miatti vándorlás közötti viszony kérdését azonban a kutatók nem vizsgálták. Pedig González-Ferrer (2007, 2011) kimutatta mind az 1960-as évek Németországára, mind az elmúlt évtized Spanyolországára vonatkozásában, hogy a családok újraegyesítése nagyon gyorsan végbement az első bevándorlók letelepedése után. A nők hamar beléptek a munkaerőpiacra, mi több, olykor maguk kezdeményezték a bevándorlást (Erdem és Mattes 2003; González-Ferrer 2011). Ez arra mutat, hogy a munkavállalás céljából történő bevándorlás valószínűleg kezdetektől fogva családi stratégia volt. Természetesen az egyre restriktívebb bevándorlási politikák korábban problematikus lehet rávilágítani a bevándorló családtagok

gazdasági szerepére. Ugyanis a bevándorlás-politika úgy gondolkodik róluk, mint eltartottakról (Eggebo 2010), és gyakran vádolják őket azzal, hogy – mivel csak ritkán vállalnak munkát a munkaerőpiacon – terhet jelentenek a jóléti államnak és veszélyt az európai modernitásra (Roggeband és Verloo 2007). Más szavakkal: azáltal, hogy a hagyományos életmódot reprodukálják, a „másság” végletes formáját jelentik a többségi társadalom számára.

Az ázsiai országokkal szemben további különbség az, hogy nemcsak a házastársak, hanem sokszor más családtagok is letelepednek a befogadó országban. Miközben a szülők a bevándorlókkal érkező családtagoknak csak kis százalékát képviselik, és számos országban bizonyítaniuk kell, hogy gyermekeik eltartottjai (Kraler 2010), nagyon fontos szerepet játszhatnak a család társadalmi reprodukciójában azzal, hogy (rendszerint fizetség nélkül) vigyáznak az unokákra, miközben gyermekeik, különösen az anyák, munkába járnak. (Escrivá és Skinner 2006; Escrivá 2005). A testvérek, unokatestvérek szintén vigyázhatnak fizetségért a gyermekekre iskola után, amíg az anya dolgozik (Herrera 2008). Több bizonyítékunk is van ezekre a jelenségekre a dél-európai országokból, ahol a családtagok eleinte, mivel nem létezett családgyejesítési politika, turistaként érkeztek rokonaihoz, hogy azután végleg ottmaradjanak (González-Ferrer 2011). A kanadai kutatások (Cerase, Dyck és McClaren 2011) úgyszintén rávilágítottak a – rendszerint hagyományos nagycsaládként ábrázolt – kibővült családok előnyeire, hiszen a befogadó társadalomba való sikeres integráció sokszor a család bőségesebb anyagi és érzelmi erőforrásainak tudható be.

Érdeemes megjegyeznünk, hogy a családi és a munkavállalási célú migráció összekapcsolódása, akár az európai, akár a harmadik világbeli nemzeteknél, bonyolultabbá teszi a gondozás és a reprodukciós munka láncolatait, mint ahogy a szakirodalomban általában elképzelik. A befogadó országokban már megállapodott bevándorolt családoknak, csakúgy, mint az újabban érkezetteknek, szükségük van gondozói munkára, és azok, akik nagyobb erőforrásokkal rendelkeznek, alkalmazhatnak más bevándorló munkásokat (Kofman és Raguram 2010; Kroger 2003; Wall és Sao José 2004. lásd még Escrivá 2005).

Mint az ázsiai szakirodalom ismertetésénél láttuk, kialakult némi vita azokról a politikai nyilatkozatokról, amelyek a házasság nem megfelelő célokra történő felhasználásáról, illetve a gyakori érdekházasságokról szólnak (de Hart 2006). Ám kevés adatunk van arról, hogy ez a fajta státusváltás – házi alkalmazottból házastárs – milyen gyakran

fordul elő. Mindazonáltal a házasság állandó letelepedési engedélyt és állampolgárságot ad, ha tart egy bizonyos, jogszabályban rögzített ideig, valamint egyre többször akkor is, ha a házastársak sikeresen átmennek az integrációs teszten. A befogadó ország állampolgárával kötött házasság azzal a további előnnyel is járhat, hogy megkönnyíti a családtagok áthozását az óhazából. Colén (1995) nyomán a milánói bevándorló nőkkel kapcsolatos vizsgálatok megmutatták, hogy az olasz családtagokkal rendelkező bevándoroltak könnyebben tudták rendezni státusukat és könnyebben szereztek állampolgárságot. Ezáltal újabb családtagokat tudtak áthozni az óhazából, s átalakíthatták családjukat (Bonizzoni 2011). Ez enyhítheti a saját családjuk reprodukciójára irányuló nyomást is, noha a gyermekek nem minden esetben boldogok attól, hogy egy új országban, gyakran nehéz feltételek között élve lehetnek ismét együtt anyjukkal vagy szüleikkel (lásd még Herrera 2008).

A gondozás különböző formáinak és irányainak vizsgálata céljából első lépésként magunkévá kell tennünk egy olyan megközelítést, amely hosszú távon s térben is nyomon követi a migránsokat. Így tudjuk feltárni a gondozás nyújtásának és igénybevételének társadalmi mintáit. Figyelembe véve a házi- és gondozási munka utáni kereslet növekedését napjainkban, e kutatások egy-egy meghatározott időpontban és helyen foglalkoznak az igényekkel, valamint a munkavállalók és alkalmazók közötti viszonytal. Általában külön kérdésként kezelik a háztartásban dolgozók, illetve a másfajta gondozást végzők családjainak átalakulásával kapcsolatos problémákat. Ám ha a vizsgálatok során összekapcsolnánk a munkát és a családi életet, akkor teljesebb képet alakíthatnánk ki a gondozási munkát végző bevándorlókról. Munkájukat el tudnánk helyezni önmaguk és a más családok társadalmi reprodukciójának átfogóbb perspektívájába. Erre a célra használhatjuk a „globális háztartás” fogalmi keretét, amely segít megragadni az életciklus, és az annak során végzett különböző tevékenységek – benne a gondozás – közötti kapcsolatokat. Így ez a fogalom konkrét utat jelenthet a háztartás átfogó társadalmi reprodukciójában működő különböző útvonalak artikulálásához. Ami ugyanilyen fontos: e fogalmi keret használatával tudomásul vesszük azt, hogy a bevándorlás célországaiiban működő bevándorló és nem bevándorló háztartások egyaránt részei a gondozás és a társadalmi reprodukció narratívájának. Az is nagyon fontos, hogy a globális háztartást ne úgy mutassuk be, mint egy befelé mutató, magába zárt kapcsolatrendszert, hanem azt a külső, intézményes és jóléti

struktúrákkal való kapcsolatában elemezzük (Kofman 2010; Kilkey, Lutz, és Palenga-Möllenbeck 2010; Williams 2010). Ezt a szempontot korábban is hangsúlyozták a globalizált társadalmi reprodukcióról író szerzők, s a gondozás ellentmondásos és összetett megnyilvánulási formáit kutatva jelentősége egyre egyértelműbb.

Konklúzió

Az elmúlt években a társadalmi reprodukció ismét viták tárgyává vált bizonyos feminista társadalomtudósok között. A kortárs szakirodalom megvizsgálta azt a szerepet, amelyet a gondozás áruvá válása játszik a háztartásban, és a jóléti állam társadalompolitikájában bekövetkezett változások következményeit. Ugyanígy tanulmányok elemezték a társadalmi reprodukció rendszerének globalizálódását és azt a szerepet, amelyet a migráns nők játszottak különböző színhelyeken és a nemzetközi viszonylatokban. A migráns nők szerepe illeszkedett a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek ama rendszerébe, amely az egyének és családtípusok különböző kategóriáiról való gondoskodás, és a társadalmi reprodukció – beleértve az önreprodukciót is – területén uralkodik. Habár a gondoskodás és más tevékenységek közötti határvonalak a valóságban sokszor elmosódnak, a társadalmi reprodukció perspektívájából kiinduló szakirodalom jelentős részének (Colén, Puffi, Nakano Glenn, Truong) egyik sajátossága mégis az, hogy elválasztja egymástól a különböző, a társadalmi reprodukcióhoz hozzájáruló tevékenységeket, legyen szó akár a háztartáson belül (takarítás, gondozás, az étel elkészítése, a gyermekek szocializálása stb.) akár máshol végzett tevékenységekről. Az ezen – a társadalom által anyagi és szimbolikus értelemben egyaránt differenciáltan értékelt – tevékenységek iránti érdeklődést kiegészítette az általuk kialakított rétegződés (amelynek része a család átalakítására való lehetőségek és jogok egyenlőtlen megoszlása is).

A globális háztartás fogalma szintén a társadalmi reprodukció fogalmára épül, s azon alapul, hogy az életciklus során az emberek különböző tevékenységeket vállalnak a háztartások fenntartása érdekében, melyek közül jó néhány több színhelyen vagy multinacionális keretekben folyik. A „globális háztartás” fogalma világítja meg azt, ahogy a gazdasági és társadalmi erőforrásokat felhasználják és alkalmazzák. Ugyanez a fogalom teszi érthetővé azt is, ahogy a migráció különböző típusai révén ezek az erőforrások beágyazódnak, illetve

kiszakadnak a tér és az idő különböző dimenzióiban az egyes társadalmi kontextusokból. Az önmagunkról, a háztartás más tagjairól és a távoli és hozzánk nem kapcsolódó más emberekről való gondoskodás aktusa átível a háztartás egyes tagjai által megélt életciklus különböző szakaszain. A migráció vezethet a háztartások újraalkotásához, a szétszórott formák továbbéléséhez vagy új háztartások kialakulásához. Az, hogy milyen mértékben képes valaki fizikailag és társadalmilag reprodukálni a családot és a háztartást, a mobilitás, a bevándorlás, a letelepedés jogától és az állampolgári státustól függ. A nemileg meghatározott globális migrációkról és a társadalmi reprodukcióról szóló szakirodalom provokatív módon összefüggéseket és fejlődési pályákat tár fel, amelyek összekötik a munkaalapú és a családi jellegű migráció reprodukív aspektusait. Remélhetőleg ennek meglesz az az eredménye, hogy megkérdőjeleződnek ama tudományos paradigmák, amelyeknek az alapján eddig tanulmányozták ezeket az egymástól elkülöníthetőnek vélt migrációs körmozgásokat.

Így időszerűvé vált, hogy az európai gondozási láncolatokról és utakról szóló szakirodalom, amely megvilágítja a gondozás kereteinek komplexitását és sokféleségét, összekapcsolódjék a társadalmi reprodukcióról szóló nagyon terjedelmes és meglátásokban gazdag irodalommal. A reprodukció mindig különböző helyszíneken működő, sokféle ágens tevékenységének komplex egymásba játszását involválja, tehát a társadalom „(a reprodukciót) az állam a háztartás, a tőke és a civil társadalom átfogó kategóriái alá sorolható csatornák folyamatosan változó kombinációja révén biztosítja” (Katz 2001, 131.). Azonban a gondozás globális láncolatairól szóló irodalom hajlamos volt arra, hogy szétválassa a gondozás nyújtását és az igénybevételét. Egyfelől a munkaerőnek az Észak felé való transzferálódása előnyössé teszi a háztartásoknak és más gondozási intézményeknek, hogy ilyen munkát végző munkaerőre tettek szert, másfelől a Dél háztartásainak meg kellett oldaniuk a gondozást végzők hiányából adódó problémákat, és ennek a fajta munkának az újraelosztását a család tagjai és a többi, nem a háztartáshoz tartozó gondozók (pl. fogadott dajkák) között. Elmondhatjuk, hogy a reprodukciós munka elosztása az egyes embercsoportok és helyszínek között fontos megoldásra váró kérdés a globális gazdasági szerkezetátalakulás mai folyamatai során (Bakker és Silvey 2008).

Amint ebben a cikkben rávilágítottunk, a gondozás nyújtása és igénybevétele olyan kérdés, amely túlmutat a munkaerő migrációjának problémáján, és megköveteli, hogy megértsük: hogyan épülnek

ki a migráció körei, amelyek azután a munkaerő felhasználásának különböző konfigurációit és dinamikus fejlődési pályáit generálják. Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a gondozást mint a – bevándorolt vagy nem bevándorolt – családok társadalmi reprodukciójának egyik aspektusát, a különböző helyszíneken (háztartások, közösségek, állam, NGO-k), egyaránt végzik kevésbé és jobban képzett munkások, akik közül az utóbbiakat gyakran vetik alá kemény, képzettségüket és készségeiket visszafejlesztő bánásmódnak. A gondozás munkája rétegződik az osztályok, a bevándorlás és az állampolgársági státusz szerint, amely azután meghatározza a család reprodukciójához szükséges, az államtól származó erőforrásokhoz való hozzáférést. [...] A bevándorlók által végzett gondozás – akár háztartásban, magán-személy otthonában vagy állami intézményben zajlik – általánosabb értelemben biztosítja a jóléti államok reprodukcióját is.

Jegyzetek

- ¹ Safri és Graha (2010) a „termelés” kifejezést preferálják, mint a gazdasági tevékenység egyik mozzanatát a reprodukciós cikluson belül, s felsorolnak egy sor tevékenységet, amelyek a háztartáson mint a termelés „terepén” belül jelennek meg. Ezek magukba foglalják a gyermekek és az idősek gondozását, az étel elkészítését, a bevásárlást, a takarítást, a varrást, a háztartás karbantartását stb.
- ² Írország, Svédország és az Egyesült Királyság 2004-ben megnyitotta határait, 2006–2007-ben pedig több dél-európai állam is követte őket. Németország határai lezártak maradtak a teljes hétesztendő átmeneti korszakban, amely 2011. május 1-jén ért véget.
- ³ Az EU-ba való bejutás és a családi viszonyok alakulása szempontjából különböző jogokat kell megvizsgálnunk. Az EU-állampolgárok harmadik világbeli (tehát nem az EU-hoz tartozó) házastársai, amikor mobilitási jogaikat gyakorolják, gyakran sokkal nagyobb előnyöket élveznek, mint azok, akik olyan állampolgárokhoz csatlakoznak, akik nem élvezik az országok közötti szabad mozgás jogait. Ezzel szemben a vízumrendszer alkalmazása nagyon nehezé teszi az afrikai migránsok számára, hogy biológiailag reprodukálják családjaikat, szemben azokkal a más, nem EU-országokból – például egyes dél-amerikai államokból – érkező bevándoroltakkal, akikről nem kérnek vízumot.

Felhasznált irodalom

Arat-Koç, Sedef 2006 Whose Social Reproduction? Transnational Motherhood and Challenges to Feminist Political Economy. In Meg Luxton, and Kate Bezanson (eds.): *Social Reproduction: Feminist Political Economy Challenges Neo-Liberalism*, eds., Montreal, McGill-Queen's University Press

- Beck-Gernsheim, Elisabeth. 2007: Transnational Lives, Transnational Marriages: A Review of Evidence from Migrant Communities in Europe. *Global Networks*, 7 (3): 271–88.
- Bonizzoni, Paola. 2011: Civic Stratification, Stratified Reproduction and Family Solidarity Strategies of Latino Families in Milan. In A. Kraler, E. Kofman, M. Kohli, and C. Schmoll (eds.): *Gender, Generations and the Family in International Migration*, Amsterdam, University of Amsterdam Press
- Bryceson, Deborah, and Vuorela, Ulla (eds.) 2002: *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*, Oxford: Berg
- Charsley, Katherine (ed.) 2011: *Transnationalism, Migration and Marriage*. London, Routledge
- Chee, Maria 2003: Migrating for the Children: Taiwanese American Women in Transnational Families. In N. Piper, and M. Roces (eds.): *Wife or Worker? Asian Women and Migration*, 137–56, Lanham, MD, Rowman and Littlefield
- Colén, Shelee 1995: Like a Mother to Them: Stratified Reproduction and West Indian Childcare Workers and Employers in New York. In F. Ginsburg, and R. Rapp (eds.): *Conceiving the New World Order: The Global Politics of Reproduction*, Berkeley, University of California Press, 78–102.
- Constable, Nicole 2005: Introduction: Cross-border Marriages, Gendered Mobility and Global Hypergamy. In N. Constable (ed.): *Cross-Border Marriages: Gender and Mobility in Transnational Asia*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1–16.
- De Hart, Betty. 2006. Introduction: The Marriage of Convenience in European Immigration Law. *European Journal of Migration and Law*, 8 (3–4), 251–62.
- Douglass, Mike 2006: Global Householding in Pacific Asia. *International Development Planning Review*, 28 (4), 421–45.
- Eggebo 2010: The Problem of Dependency: Immigration, Gender and the Welfare State. *Social Politics*, 17 (3), 295–322.
- Erdem, Esra, and Mattes, Monika 2003: Gendered Policies – Gendered Patterns: Female Labour Migration from Turkey to Germany from the 1960s to the 1990s. In R. Phliger, K. Schonwalder, and T. Triadafilopoulos. (eds.): *European Encounters. Migrants, Migration and European Societies Since 1945*. Aldershot, Ashgate
- Escrivá, Ángeles. 2005: Aged Global Care Chains: a Southern-European Contribution to the Field. Paper presented at the International Conference on Migration and Domestic Work in Global Perspective, Wassenaar, The Netherlands, 26–29 May.
- Escrivá, Ángeles, and Skinner, Emmeline 2006: To Spain at an Advanced Age. *Generation Review*, 16 (2), 8–15.
- González-Ferrer, Amparo 2007: The Process of Family Reunification among Original Guest-workers in Germany. *Zeitschrift für Familienforschung*, 19 (1), 10–33.
- González-Ferrer, Amparo 2011: Family Dimensions of Immigration to Spain. In A. Kraler et al. (eds.): *Gender, Generations and the Family in International Migration*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 191–217.
- Herrera, Gioconda. 2008: States, Work and Social Reproduction Through the Lens of Migrant Experience: Ecuadorian Domestic Workers in Madrid. In I. Bakker, and R. Silvey (eds.): *Beyond States and Markets: the Challenges of Social Reproduction*. Abingdon and New York: Routledge, 93–107.

- Hugo, Graham 2010: The Future of Migration Policies in Asia Pacific. In *IOM Background Paper World Migration Report 2010*. http://publications.iom.int/bookstore/free/WMR2010_migration_policies_asia-pacific.pdf.
- Katz, Cindy 2001: Vagabond Capitalism and the Necessity of Social Reproduction. *Antipode*, 33 (4), 709–28.
- Kilkey, Majella, Lutz, Helma, and Palenga-Mollenbeck, Ewa 2010: Introduction: Domestic and Care Work at the Intersection of Welfare, Gender and Migration Regimes: European Experiences. *Social Policy and Society*, 9 (3), 379–84.
- Kofman, E. 2004: Family-related Migration: A Critical Review of European Studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30 (2), 243–62.
- Kofman, E. 2010: Gendered Migrations and the Globalisation of Social Reproduction and Care: New Dialogues and Directions. In M. Schrover, and E. Yeo (eds.): *Gender, Migration and the Public Sphere 1850–2005*, Abingdon and New York: Routledge, 118–39.
- Kofman, E., and Raghuram P. 2006: Gender and Global Labour Migrations: Incorporating Skilled Workers *Antipode*, 38 (2), 282–303.
- Kofman, E. 2010: The Implications of Migration for Gender and Care Regimes in the South. In K. Hugo, and N. Piper (eds.): *South– South migration: Implications for Social Policy and Development*, Basingstoke, Palgrave, 46–83.
- Kraler, Albert 2010: *Civic Stratification, Gender and Family Migration Policies in Europe. Final Report*. Vienna, BMWF/ICMPD. <http://research.icmpd.org/1445.html>.
- Lan, Pei-Chan 2008: New Global Politics of Reproductive Labor: Gendered Labor and Marriage Migration. *Sociology Compass*, 26, 1801–15.
- Lan, Pei-Chan 2008: New Global Politics of Reproductive Labor: Gendered Labor and Marriage Migration. *Sociology Compass*, 26, 1801–15.
- McKay, Deidre. 2003: Filipinas in Canada – Deskilling as a Push towards Marriage. In N. Piper, and M. Roces (eds.): *Wife or Worker? Asian Women and Migration*, Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 23–51.
- Morokvasic, Mirjana 2004: Settled in Mobility’: Engendering Post-wall Migration in Europe. *Feminist Review*, 77, 7–25.
- Nakano Glenn, Evelyn 1992: From Servitude to Service Work. Historical Continuities in the Racial Division of Paid Reproductive Work.” *Signs. Journal of Women in Culture and Society*, 18 (1), 1–43.
- Palriwala, Rajni, and Patricia Uberoi 2005: Marriage and Migration in Asia: Gender Issues. *Indian Journal of Gender Studies*, 12, 5–29.
- Petersen, V. Spike: 2010. Global Householding amid Global Crises. *Politics and Gender*, 6 (2), 271–81.
- Roggeband, Conny, and Verloo, Mieke 2007: Dutch Women Are Liberated, Migrant Women Are a Problem: The Evolution of Policy Frames on Gender and Migration in the Netherlands, 1995–2005. *Social Policy and Administration*, 41 (3), 271–88.
- Ryan, Louise, Sales, Rosemary Tilki, Mary, and Siara, Bernadette 2009: Family Strategies and Transnational Migration: Recent Polish Migrants in London. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35 (1), 61–77.
- Safri, Malika, and Graham, Julie. 2010: The Global Household: Toward a Feminist Postcapitalist International Political Economy. *Signs. Journal of Women in Culture and Society*, 36 (1), 99–125.

- Seol, Dong-Hoon, and Skrentny John 2009: Why Is There so Little Migrant Settlement in East Asia? *International Migration Review*, 43 (3), 578–620.
- Siampukdee, Usamard. 2011: The politics of importing health and social care workers: Japan's economic partnership agreements with Southeast Asian countries. PhD diss., University of Leeds
- SOPEMI. 2000: Comparative Analysis of the Legislation and the Procedures Governing the Immigration of Family Members in Certain OECD Countries. In *Trends in International Migration*, 105–26. Paris, OECD
- Suzuki, Nobue 2007: Carework and Migration: Japanese Perspectives on the Japan–Philippines Economic Partnership Agreement. *Asian and Pacific Migration Journal*, 16 (3), 357–81.
- Thai, Hung Cam 2008: *For Better or For Worse. Vietnamese International Marriages in the New Global Economy*. New Jersey, Rutgers University Press
- Truong, Thanh-Dam. 1996: Gender, International Migration and Social Reproduction: Implications for Theory, Policy, Research and Networking. *Asian and Pacific Migration Journal*, 5 (1), 27–51.
- Turner, Bryan 2008: Citizenship, Reproduction and the State: International Marriage and Human Rights. *Citizenship Studies*, 12 (1), 45–54.
- Wall, Karin, and São, José. 2004: Managing Work and Care: A Difficult Challenge for Immigrant Families. *Social Policy and Administration*, 38 (6), 591–621.
- Wang, Hong-Zen 2007: Hidden Spaces of Resistance of the Subordinated: Case Studies from Vietnamese Female Migrant Partners in Taiwan. *International Migration Review*, 41, 706–27.
- White, Anne 2010: *Polish Families and Migration Since EU Accession*. Bristol, Policy Press.
- Williams, Fiona 2010: Migration and Care: Themes, Concepts and Challenges. *Social Policy and Society*, 9 (3), 385–96.

(Fordította: Szalai Miklós)

Eredeti megjelenés: *Social Politics*, 2012, 19 (1), 142–162. A tanulmányt jelentősen rövidítve közöljük (szerkesztő: György László).